

Kronik af bispekandidat Ulla Thorbjørn Hansen

Hvordan skal kirken møde nutidsdanskeren?

Fremtidens folkekirke er sjælesorgens kirke – bredt forstået. Den lutherske reformation kan anskues som en eneste stor sjælesorgsbevægelse. Den begyndte ikke af avancerede fagteologiske eller kirkepolitiske grunde, men for at mane til en sand og frigørende sjælesorg for mennesket bundet i samvittighedsnød og kristelig uforstand. Den lutherske reformation begyndte med en munk, der søgte – og fandt – en nådig Gud.

Ud af Martin Luthers klosterkamp sprang den energi, det mod og den sjælesørgeriske tone, der præger næsten hele hans livsværk. Hans brev til ærkebiskoppen af Mainz, der fulgte med de 95 teser, som blev startskuddet til reformationen i 1517, viser hans omsorg for de ængstede samvittigheder. Og næsten alt, hvad der siden fulgte, har denne nerve. Formuleringen af det almindelige (verdslige) præstedømme overfor pavemagten, gudstjenestereform og modersmål i kirken, hans salmer, katekismer og hans heftighed i de teologiske skrifter om den trælbundne vilje eller nadverteologien.

At fortsætte i det spor, der er lagt ud for en kirke, som altid har brug for at forny sig (*ecclesia semper reformanda*), vil gå i et sjælesørgerisk ærinde. Når Grundtvig i Danmark så sig selv som en fortsættelse af Luther, var han drevet af den samme ånd. Hans mageløse opdagelse af, at kirken var der før Det Nye Testamente, samt et væld af vores smukkeste salmer opstod i et menneske, der kendte anfægtelsen indefra. Sådan må vi også forstå hans kendte udtryk ”Menneske først og kristen så”. I forhold til den fornyelse, som Folkekirken har brug for, vil jeg derfor også slå et slag for en lignende vending. Nemlig: ”Sjælesorg først, liturgisk fornyelse så”.

Mulighed for liturgisk variation fra sogn til sogn i et stort stift er et gode. Ritualbogen rummer mange muligheder, og nye frugtbare ideer opstår hele tiden. Men det enkelte sted vil det stadig være mere samlende, at præst og menighed sammen finder en genkendelig form, frem for at holde gudstjenester, man hele tiden skal orientere sig på et A4-ark for at finde ud af. Det bærende for den liturgiske fornyelse er ikke at gøre gudstjenesten underholdende men at gøre den vedkommende.

Var det en helt ny gudstjenesteordning, folk savnede mest mens kirken var lukket? Eller var det ikke snarere at komme hjem som ”børn af huset”? Hvordan det hjem ser ud, kan til gengæld afhænge af, hvor i Stiftet vi befinder os. Hvad der vil være fornyelse ét sted, vil være forstyrrelse et andet sted. Og måske er ”fornyelse” slet ikke kodeordet i en tid med pandemi og krig i Ukraine?

Men hvordan skal kirken møde både den søgende nutidsdanser og mennesker, der er flygtet fra krig og ulykke? Når flygtninge fra Ukraine inden længe begynder at ville deltage i gudstjenester i vores kirker, vil jeg håbe på og varmt anbefale, at det bliver en anledning til at overveje, om vi kan lave ændringer. Måske sørge for oversættelse af prædikener, så de tilkommende, hvoraf langt de fleste er kristne, kan blive budt velkommen også i Folkekirkens fællesskab ved både gudstjenester og i sognegårde.

Nogle vil blive glade for en invitation til at hjælpe til med at lave kaffe og kage til samvær i sognegården, andre for at blive inviteret hjem til middag hos nye naboer.

Alt dette er sjælesorg. Kristen sjælesorg må stå som en samlende og udfordrende overskrift over alle kirkens livsytringer ikke mindst i denne tid. Den bidrager til, at vi opdager og holder fast ved den uudslættelige forbindelse mellem vores liv og Gud, især når og hvor Gud opleves fjern og skjult.

Genkendelsens glæde og fortrolighed med liturgien er ikke afhængig af, at man forstår hvert enkelt ord. Det er den faste struktur, der gør, at vi kan føle os ”hjemme” i kirkens liturgi. At vi ikke skal opfinde alt på ny til hver søndag, men at vi på trods af forskellige baggrunde kan fornemme og erfare at vi hører sammen og er del af noget større. Vi har en historie, en lang liturgisk tradition, som slægtled efter slægtled gennem århundreders brug har slebet til og har givet videre til os som arv fra de første kristne.

Den amerikanske lutherske præst og professor i sjælesorg Storm Swain fortæller i sin bog ”Trauma and Transformation at Ground Zero” en bevægende og lærerig historie fra 11. september 2001: 2 præster var mødt op ved Ground Zero på det sted, hvor man midlertidigt havde indrettet dødssted og begravelsessted for katastrofens ofre. I første omgang blev de afvist, men en metalarbejder kom siden hen og hentede dem og førte dem op på toppen af en bunke murbrokker, hvor der var plantet et flag, hvorpå han sagde: ”Det her er godt. I kan være heroppe, så kan I se, når vi finder noget, og vi kan se jer”. Lidt senere kom brandchefen hen til dem, de troede at de ville blive smidt væk, men han sagde det samme som den forrige mand. Også han satte pris på at de var der og stod, så alle kunne se dem og vidste, hvor de kunne få fat i dem, når det var nødvendigt.

Præsternes tjeneste var nærvær og bøn. Synlighed og tilstedeværelse var en vigtig del af denne tjeneste. Præsten blev set som et symbol. Et symbol på Guds nærvær i kaos. Nogle gange består trøsten i blot at være til stede at omfavne håbløsheden snarere end at modsige den, forsøge at forklare den eller måske forsøge at ignorere den.

Sjælesorg er ofte ikke at give gode råd, ikke forsøge at trøste sorgen væk, men bare at være sammen med dem, der har det svært. Paulus skrev: ”Glæd jer med de glade og græd med de grædende”. For ofte tolkes denne sætning sådan, at vi skal trøste de grædende. Men vi skal græde med de grædende, altså være i det svære sammen med andre – og deri er trøsten.

Tilbage til mit motto: ”Sjælesorg først, liturgi så”. Hvis der er brug for fornyelse i folkekirken, hvad er begrundelserne for ønsket om ændringer i kirkens liturgi? Er det interessen for og kærligheden til det andet menneske, eller er det et udtryk for forlegenhed? At vi føler sig flove over, at der ikke kommer flere, eller over at tale om noget, der skete for mange år siden?

Tradition betyder ”overlevering”. Og det er mere omfattende end blot det med forstanden at kunne forstå Guds ord i de former, der er givet videre og lyder i gudstjenesterne i Folkekirken i dag. Begrundelsen for liturgiarbejdet må først og fremmest findes i et ønske om i ord og handling at give plads for evangeliets stemme ind i vor tid, og det er ikke kun et formidlingsmotiv.

En kollega sagde engang til mig: ”Hvem kunne finde på at spørge om relevansen af en livredder, hvis man er ved at drukne? Hvem kunne finde på at spørge om relevansen af en fejring, hvis man er blevet reddet fra druknedøden?”

Mere mundret flydende bønner, moderniserede ritualer for sakramenterne og ny musik er ikke i sig selv at løse opgaven, hvis det blot vil gøre budskabet mere acceptabelt og relevant for dem, der ikke føler sig hjemme i kirken. Gudstjenestens virkelige relevans kommer ikke an på formerne men på det frelsesbudskab, og det gudsnærvær, som formerne tjener og formidler.

Som kirke sendes vi i byen med fortællingen om Gud, der netop viser sig for os midt i magtesløsheden. Vi kan forkynde håb og Guds trøst til dem, som sørger. Og den trøst begrundes i, at Kristus i afmagt gik under i magtesløsheden langfredag, men opstod i magt og vælde påskemorgen. Her har vi kimen til alt det, den kristne kirke har at sige i en krisesituation ja til enhver tid. Den centrale historie i kristendommen er, historien om Jesus der blev pint, korsfæstet, døde og blev begravet og siden opstod fra de døde - det er en historie om død og liv, traume og nåde.